

1471 The mscr has not been preserved. The report was published in *Suomi* 1850 p. 81–92 and in German in the *Bulletin* of the Academy of Sciences of St Petersburg. The German report is dated 8 Feb. 1849. Castrén 1849; 1850a.

26 **Rapport till Kejs[erliga] Vetenskaps-Akademien i S:t Petersburg,¹⁴⁷¹
af
M. A. Castrén.**

Nyss återkommen ifrån en fyraårig resa, verkställd till Sibirien på bekostnad af Kejsrerliga Vetenskaps-Akademien, anser jag för min första pligt att meddela Akademien en kort öfversigt af resans förlopp och tillika redogöra för dess viktigaste resultat. Det torde ej vara opassande, om jag härvid i förbigående äfven vidrör en annan föregående resa, som väl ej blifvit verkställd af mig i Akademiens tjänst, men likväl står i det näraste sammanhang med den nu fulländade. Några tidigare undersöknings-resor, dem jag verkställt dels på egen, dels på främmande bekostnad, kunna vid detta tillfälle lemnas ovidrörda. Blott i förbigående må omnämnas, att jag 1838 om sommaren gjorde en resa till Finska Lappmarken i afsigt att utreda det släktskaps-förhållande, som äger rum emellan de Finska och Lappska språken.

I sistnämnda ändamål företog jag mig åter 1841 i sällskap med D[octo]r Lönnrot en ny forsknings-resa, som denna gång utsträcktes icke blott till den Finska, utan äfven till en del af de Norska och Ryska Lappmarkerna. Under denna resa erhöi jag af H[er]r Statsrådet Sjögrén ett anbud om deltagande i en expedition, som vid nämnda tid af Kejsrerliga Vetenskaps-Akademien förbereddes till Sibirien. Såsom det hufvudsakligaste ändamålet för min verksamhet i Akademiens tjänst uppgaf Hr Statsrådet en i lingvistiskt och ethnografiskt hänseende möjligast noggrann undersökning af de inom Sibirien boende Samojediska folkstammarna.

Vigten af en sådan undersökning hade man äfven i Finland insett, och det var redan tidigare både min och D:r Lönnrots afsigt att besöka de närmast boende Europeiska Samojederna, ehuru bristande understöd och andra missgynnande omständigheter gjorde denna plan om intet. Med så mycket större glädje emottog jag Hr Sjögréns ofvannämnda anbud, omfattande ett fält för forskningar, vida utsträckt öfver de förhoppningar, hvarmed jag tillföre hade vågat smickra mig. Akademien hade väl icke anslagit något understöd för undersökningen af de Europeiska Samojedernas språk och ethnografiska förhållanden; men då desse omöjligen kunde lemnas utan all uppmärksamhet, blef det bestämdt att jag i och för detta ändamål skulle af Finska statsmedel erhålla ett särskildt understöd.

Sedan nyssnämnda understöd år 1842 om hösten kommit mig tillhanda, anträdde jag oförtöfvadt min resa ifrån Archangelsk och styrde kosan upp till Mesen. Härifrån fortgick min resa allt i nordlig riktning inom de *Kaninska* Samojedernas tundra-gebit. Kommen till Kanin-Nos styrde jag min kosa österut till de *Timanska* Samojederna och fortsatte färden utmed *Ishafvets* stränder ända till *Petschora*-flodens mynning. Härifrån hade jag varit sinnad att fortsätta resan öfver den *Bolshesemelska* tundran till *Kolva*, men nu instundade redan våren och invånarne på orten försäkrade med en mun, att den af mig uppkaštade reseplanen ej kunde utföras, emedan slädföret snart aftog och Samojederna höllo på att öfvergifva tundran. Jag vände derföre min kosa söderut och reste uppför *Petschora* till *Ustzylmsk* och *Ishemsk*, der jag hela våren sysselsatte mig med *Syrjänska* språket. Knappt hade floderna blifvit isfria och vattenkommunikationen öppnats, förrän jag åter skred till fortsättningen af min Samojediska resa. I en liten fiskare-båt, som ifrån *Ishma* afgick till *Uusa*, styrde jag uppför *Petschora*-floden till byn *Kolva*, som är belägen på den *Bolshesemelska* tundran och bebodd dels af *Syrjäner*, dels af *Samojeder*. Hela sommaren 1843 tillbragte jag i denna

by, sysselsatt med Samojediska studier. Den 4 (16) September steg jag åter ombord på en lodja och seglade i sällskap med några Syrjenska bönder uppför floden Uusa till dess källor, der vi nedsatte oss i en liten fiskarekoja för att afbida vinterföre. En rund månad aflopp under denna i alla afseenden odrägliga väntan. Först i slutet af Oktober kunde jag anträda fortsättningen af min resa, och ej förr än i November anlände jag till den lilla köpingen Obdorsk inom Sibiriens område. Här skulle min resa i Akademiens tjänst vidtaga, och det var beslutadt att jag ifrån Obdorsk skulle fortsätta min resa längs Ishafvets stränder till Jenisej-flodens utlopp; men beklagligtvis hade min helsa genom resans mödor blifvit så försvagad, att jag nödgades slå ur hågen en så äfventyrlig färd och i Januari 1844 begifva mig till Beresow för att söka läkare-hjelp. Här rådde mig en insigtsfull medikus att för någon tid aflägsna mig ifrån de kulna tundrorna och tills vidare afhålla mig ifrån alla vetenskapliga sysselsättningar. I följe af detta råd lemnade jag Sibirien 1844 om våren samt återvände till Finland öfver Tobolsk, Werchoturje, Solikamsk, Weliko-Ustjug och Petrosawodsk.

Hemkommen underkastade jag mig en medicinsk behandling, som hade den lyckliga påföljd, att mina läkare redan efter ett halft års förlopp gáfvo mig tillåtelse att för andra gången anträda en resa till Sibirien. Jag begaf mig derföre i början af år 1845 till Petersburg, emottog mina instruktioner af Akademien och fortsatte med vinterföre min resa till Kasan. Här tillbragte jag menförstiden med studium af Tscheremissiskan, afreste åter i början af Maj och anlände i slutet af samma månad till Tobolska guvernementet, der mina undersökningar i Akademiens tjänst skulle begynna. Egentligen var det väl den Samojediska stammen, som enligt instruktionen skulle utgöra föremålet för mina studier; men då Samojeder och Östjaker i somliga delar af Sibirien förväxlas med hvarandra, ansåg jag det för ett noggrannt åtskiljande af dessa folkstammar vara nödvändigt att äfven egna en

sidoblick på Ostjakernas språk och ethnografiska förhållanden. I sådan afsigt uppehöll jag mig hela sommaren 1845 vid Ob och Irtisch inom Ostjakernas område. Emot hösten drog jag mig högre uppför Ob till den Narymska kretsen af Tomska guvernementet och företog till undersökning en här boende Samojed-stam, som förut med orätt ansetts vara af Ostjakisk härkomst. Under denna sysselsättning förgick hela hösten och vintern. Om våren 1846 flyttade jag fältet för min verksamhet till Jenisejska flod-området och fortsatte i förstone mina undersökningar öfver nyssnämnda Samojed-stam, hvaraf talrika grenar anträffades på flera särskilda orter, isynnerhet inom Turuchanska området. Sedan dessa undersökningar blifvit bragta till ända, förfogade jag mig om sommaren 1846 till de Samojeder, som uppehålla sig vid nedra loppet af Jenisej och tillhöra tvenne stora stammar: den Vest-Samojediska eller Jurakiska och den Ost-Samojediska eller Tawgystammen. Då den förra bland dessa stammar redan tillförene blifvit af mig med sorgfällighet undersökt, kunde jag nu nästan uteslutande egna min tid och mina bemödanden på den östra stammen. Den uppehöll mig emellertid ifrån slutet af Juli 1846 intill början af Januarii 1847, hvilken tid jag tillbragte inom polar-regionen uti vinterlägren vid Plachina, Chantajka, Dudinka, Tolstoj Nos o. s. v. Härpå vände jag mig åter söderut till de Jenisejska Ostjakerna och sysselsatte mig med dem hela återstoden af vintern. Om våren 1847 anlände jag till Minusinska kretsen och egnade mig här åt undersökningen af särskilda numera tatariserade Ostjak- och Samojed-stammar. Derjemte sysselsatte jag mig äfven med archeologiska undersökningar, upprödjade kurganer, aftecknade inskrifter, samlade alla slags antiqvaria m. m. Under sommaren gjorde jag en utflygt öfver de Sajanska bergen till Mongoliet och fann äfven här tatariserade stammar af så väl Ostjaker, som isynnerhet af Samojeder. Om hösten förflyttade jag mig ifrån de Minusinska stepperna till det Kanska flodlandet, der Tatarer, Kotter och Samojeder

(Kamasintser) togo i anspråk min verksamhet nästan hela återstoden af året. Om vintern 1848 uppehöll jag mig först hos Karagasserna i Nishneudinsk, besökte sedan de Tunkinska Samojederna och hamnade mot våren i den Sabajkalska nejden. Här upphörde alla spår af Samojederna redan på den Selenginska steppen, och enligt instruktionen hade jag varit berättigad att nu sluta min resa; men den stora vikt, som lande bakom Bajkal både i archeologiskt och ethnographiskt hänseende äger, förmådde mig att ännu fortsätta resan ända till Njertschinsk, derifrån jag förliden sommar ändteligen anträdde min genom många under vägen inträffade sjukdomsfall fördröjda återresa.

Efter att nu i yttersta korthet hafva antydt riktningen af min i nära åtta års tid fortsatta resa, vill jag i lika korthet söka redogöra för dess frukter, ehuru de beklagligtvis ännu bestå i en massa af oordnade materialier. Förutsatt att inga yttre omständigheter lägga hinder i vägen för utarbetningen af dessa materialier, hoppas jag efterhand kunna till Akademiens bepröfvande öfverlemna särskilda skrifter, isynnerhet af ethnografiskt och lingvistiskt innehåll. I enlighet med min instruktion har jag jemväl sysselsatt mig med historie, mythologie, archeologie, statistik, topografie och hoppas äfven i dessa ämnen kunna lemna några för vetenskapen mer och mindre viktiga bidrag. Sånger, sagor och muntliga traditioner har jag öfverallt efterletat och omsorgsfullt upptecknat. Likaså har det varit mitt bemödande att samla äldre historiska dokumenter, ehuru jag ännu icke kan yttra något afgörande om deras värde. Samma anmärkning gäller äfven om mina samlingar af antiquaria, manuskript, alla slags ethnografiska föremål o. s. v.

Såsom det före vetenskapen viktigaste material anser jag mina lingvistiska anteckningar öfver Samojediskan. Detta språk sönderfaller, såsom jag i mina speciella relationer angifvit, uti tre hufvud-dialekter: 1:o den *Nordvästra* eller *Jurak-Samojediskan*, 2:o den *Nordöstra* eller *Tawgy-Samojediskan*, 3:o den *Södra* eller *Ostjak-Samojediskan*. Hvarje af dessa dialekter

innefattar åter ett större eller mindre antal varieteter. Så kan man till Jurak-Samojediskan räkna följande fem dialekt-brytningar: 1:o den *Kaninska* och *Timanska*, 2:o den *Ishemska*, 3:o den *Karassinska*, 4:o *Bai*-dialekten, 5:o den *Kamasinska*. Slutligen innefattar Östjak-Samojediskan tvenne varieteter: den *Tomska* och den *Turuchanska*, hvilka åter sönderfalla i en mängd smärre brytningar (se mina special-relationer). Öfver alla dessa dialekter och deras mångfaldiga varieteter besitter jag rikhaltiga, ehuru ännu oordnade anteckningar. Det är min afsigt att i framtiden för hvarje af de tre hufvud-dialekterna utgifva en särskild grammatik, ett mera eller mindre rikhaltigt vocabularium samt dessutom en kortare chrestomathie åtminstone för Jurak-Samojediskan. Kanske blir det nödvändigt att äfven för Kamasinskan, som är en ifrån Östjak-Samojediskan betydligt afvikande dialekt-varietet, utgifva en skild formlära med dertill hörande vocabularium. Hvad åter de öfriga dialekt-varieteterna beträffar, så erfordra de ingen särskild behandling, utan kunna upptagas i de arbeten som behandla hufvud-dialekterna.

Bland de språkstammar, hvilka utom den Samojediska, tagit i anspråk min verksamhet under resan, ställer jag i främsta rummet den Finska. Häröfver har jag redan under sjelfva resan utgifvit några smärre arbeten, såsom en Syrjänsk och en Tscheremissisk språklära samt en afhandling som accentens inflytande i Lappskan, att ej tala om min dissertation "de affinitate declinationum in lingua Finnica, Esthonica & Lapponica," som utkom redan 1839 efter min första resa till Lappland. I det Lappska språket äger jag ännu en mängd oordnade anteckningar, hvilka hänföra sig till vokal-systemet, olikheten emellan dialekterna o. s. v. Dock består med afseende å den Finska stammen mitt rikaste material uti anteckningar öfver den Ugriska Östjakiskan. Detta språk sönderfaller äfven i tre hufvud-dialekter, af hvilka en förekommer vid *Irtisch*, en annan vid öfra och en tredje vid *nedra Ob*. Mina anteckningar öfver Östjakiskan inskränka sig till den

två förstnämnda dialekterna och några bland deras varieteter. Öfver den tredje hufvud-dialekten har jag ej varit i tillfälle att utsträcka mina undersökningar, och jag har icke ens ansett det för nödigt, då Hr Reguly, såsom bekant är, uppehållit sig en längre tid hos de Obdorska Ostjakerna och vinnlagt sig om deras språk. Mina anteckningar öfver den Ugriska Ostjakiskan äro redan till en del utarbetade och bestå i en etymologie samt en ordförteckning.

Under namn af *Ostjaker* förekommer äfven vid stränderna af Jenisej en folkstam af några hundrade själar, som i språkligt hänseende ej står i något närmare släktskapsförhållande till de Ugriska Ostjakerna, ej heller till de af mig så kallade Ostjak-Samojederna och ännu mindre till andra kända folkstammar i Sibiri-en. Till följe af min instruktion har jag äfven sysselsatt mig med deras språk, så vidt tiden och mina krafter det medgifvit. Likaså har jag egnat min uppmärksamhet åt Kottiskan, som är en med Jenisejska Ostjakiskan beslägtad dialekt, men för det närvarande endast talas af några få personer^{xc}. Ehuru icke fullkomligt tillfredsställd med mina anteckningar öfver ifrågavarande språkstam, anser jag dem icke desto mindre vara tillräckliga för utarbetandet af en formlära och ett vocabularium, omfattande begge de nämnda dialekterna.

Undersökningen af Samojedernas och de Jenisejska Ostjakernas härkomst ledde mig vidare in på de *Turkiska* och *Mongoliska* språkgebiten. Det finnes hos äldre författare uppgifvet, att vid öfra loppet af Jenisej och dess bifloder Abakan, Tuba, Kan, Mana m. m. skulle uppehålla sig strödda Ostjak- och Samojed-stammar under namn af Kojbaler, Matorer, Ariner, Assaner, Kamassintser, Karagasser, Sojoter o. s. v. Då dessa uppgifter i en sednare tid blifvit af Stepanow med allt möjligt eftertryck bestridda, förelades det mig af Akademien

xc. I sednaste tid hafva *Kotterna*, så väl de genuina som de redan förryskade förenat sig till en liten colonie vid floden Agul, der de synas vilja upplifva sitt gamla språk.

att söka utreda det sanna förhållandet och ändteligen lösa den tviſtiga frågan. Det visade ſig vid mina undersökningar, att de äldre uppgifterna, ehuru i många afseenden obeſtämnda, ofullſtändiga och missledande, i hufvudsaken likväl voro grundade. Men för att bana mig till detta resultat, nödgades jag taga kännedom af de Turkiska och Mongoliska språken, emedan de omtviſtade folken med få undantag tillegnat ſig dessa tungomål, men med bibehållande af vissa ifrån de Öſtjakiska och Samojediska språken lånade idiotismer och dialekt-egenheter. Mina ſtudier öfver de Turkiska och Mongoliska språken omfatta många ſärskilda dialekter, tillhörande de folkſtammar, hvilka till sitt ursprung äro Öſtjaker och Samojeder. Till kvantiteten äro mina anteckningar öfver de Turkiska eller Tatariska dialekterna så vidſträckta, att jag i framtiden hoppas kunna utgifva en Tatarisk grammatik med thy åtföljande text och ordförteckning. Ungefär af samma omfång äro äfven mina samlingar öfver de Mongoliska eller Burätiska dialekterna.

I fråga om mina philologiska samlingar må ſlutligen omnämnas, att jag äfven i *Tungusiskan* äger materialier till en formlära och ett vocabularium, utarbetade enligt den Njertschinska dialekten. Viſserligen är denna dialekt i någon mån burätiserad, men i betraktande af den fullkomliga okunnighet, hvori man intill denna dag befinner ſig med afseende å de i Sibirien nomadiserande Tungusers språk, torde likväl mitt ifrågavarande arbete icke sakna allt intresse.

Liksom i philologiskt hänföra ſig äfven i *ethnografiskt* hänseende mina rikaste samlingar till Samojederna. Jag har beledsagat denna folkſtam i dess hela utſträckning ifrån Altajbergen i söder till Ishafvet i norr, ifrån Jenisej-floden i öſter till Hvita hafvet i veſter, och det är min afsigt att öfver nämnda ſtam utgifva en fullſtändig, ethnografisk beskrifning. Jag lemnar emellertid oafgjordt, om denna beskrifning utkommer på en gång, eller efterhand i ſmärre afdelningar. Detta arbete kan jag dock troligen icke

företaga mig, förrän mina lingvistiska anteckningar blifvit något så när ordnade.

En annan ethnografisk beskrifning har jag varit sinnad att utgifva öfver de Jenisejska Östjakerna och deras stamförvandter Kotterna. I detta arbete torde äfven komma att ingå ett och annat om Ariner, Assaner, Kojbaler, Sojoter och andra tatariserade grenar af samma stam. Deremot ärnar jag öfver de Ugriska Östjakerna utgifva en särskild, till sitt omfång något inskränktare beskrifning.

Bland Sibiriens öfriga folkslag hafva i synnerhet de Minusinska Tatarerna väckt mitt intresse, så väl hvad seder och lefnadssätt, som isynnerhet hvad deras religiösa föreställningar beträffar. Jag har varit betänkt på att äfven öfver dem utgifva ett ethnografiskt arbete, hvilket synes mig vara så mycket nödvändigare, som de Minusinska Tatarerna i betydlig mån skilja sig ifrån sina öfriga stamförvandter i Sibirien. Om Buräter och Tunguser har jag äfven samlat ethnografiska fakta, men de äro af en mera rhapsodisk beskaffenhet och kunna endast tjena till bidrag för andra fullständigare arbeten.

Sånger och *sagor* har jag företrädesvis samlat hos Samojederna och de Minusinska Tatarerna. De äro upptecknade till en del i original, till en del i öfversättning. Originalerna har jag ärnat bifoga såsom text till de påtänkta grammatikorna; men derjemte är det min föresats att i öfversättning utgifva en större samling af Samojediska, Tatariska och Burätiska sånger och sagor.

I *archeologiskt* hänseende har jag företrädesvis egnat min uppmärksamhet åt de i Minusinska kretsen talrikt förekommande grafkummel och inskrifter. Likartade undersökningar har jag i inskränktare styl äfven anställt i den Sabajkalska nejden. Ehuru obefogad att på förhand orda något i min egen sak, tilltror jag mig dock att med temmelig säkerhet kunna bestämma uppkomsten af en stor del bland ifrågavarande ålderslemningar och dymedelst sprida ett ljus öfver den södra Sibiriens forntid.

Med förbigående af mitt mythologiska, historiska, statistiska och topografiska material, som jag ännu ej hunnit behörigen granska och genomgå, vill jag ännu erinra derom, att jag städse bemödat mig att förse Akademiens ethnografiska kabinet med fynd och antiqviteter af alla slag, med skilda nationers kostymer, deras verktyg och redskap m. m. Af detta slags föremål finnes hos mig ännu ett litet förråd, som jag är villig att vid anfordran afstå till Akademien. Några Mongoliska manuskript, dem jag öfverkommit på Burät-stepperna, stå jemväl till Akademiens disposition, så framt de i Bibliothecket saknas.

Härmed har jag nu korteligen redogjort för min verksamhet under de resor, för hvilka jag i en mängd af år åtnjutit offentligt understöd. Skulle frukterna af denna verksamhet måhända synas alltför obetydliga, så beder jag den stränge granskaren icke förgäta, att jag haft ett tungt och oländigt fält att bearbeta, samt att jag, frukterna oafsedt, uppå detta fält offrat mitt lifs bästa bemödanden.